

УДК 5-72.05

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-34>**Ірина КОЗЛОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-8610-8594*

доктор педагогічних наук,

провідний науковий співробітник

Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *irinakozlovska476@gmail.com***Оксана ЧОРНОПИСЬКА,***orcid.org/0000-0002-3468-1081*

кандидат педагогічних наук,

заступник директора з навчальної роботи

Державного навчального закладу «Вище професійне училище №8 м. Стрия»

(Львів, Україна) *uri8@ukr.net***Остан ЗАЯЦЬ,***orcid.org/0000-0003-0026-2812*

магістр архітектури

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *ostzayats24@gmail.com*

САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЯК ЗАСІБ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ УКРАЇНИ: КРАЄЗНАВЧИЙ ПІДХІД

Характеристика основної теми. Модернізація освіти пов'язана з необхідністю підвищення рівня вихованості молоді, оскільки сучасна криза має перш за все світоглядний, духовно-етичний характер. Це може бути реалізовано на основі нових підходів, які ураховують соціальні функції сучасного краєзнавства. Проблема. Суперечності між постійним зростанням вимог до духовного виховання молоді і традиційними методиками духовного виховання, доцільністю використання засобів сакрального мистецтва у духовному вихованні молоді та недослідженістю цієї проблеми в педагогічній науці окреслюють проблему теоретичного обґрунтування та практичної реалізації виховання молоді на засадах краєзнавчого підходу засобами сакрального мистецтва. Мета. Метою статті є обґрунтування доцільності використання краєзнавчого підходу до духовного виховання молоді засобами сакрального мистецтва. Узагальнені результати. Педагогічний аспект краєзнавства спрямований на те, щоб молодь розумом і серцем засвоїла народну культуру, а також шану і повагу до своєї Батьківщини. Українська педагогіка має орієнтуватися на вічні цінності і відповідати ментальності українського народу, його національному характеру і світогляду. Національна ідентичність виражена в архітектурі української церкви, що є важливим ростом національної свідомості українців, посилення патріотичних настроїв, завершенням формування української нації тощо. Архітектори протягом тривалого часу прагнули відтворити в архітектурних образах ментальність народу, підняти його духовність, силу самоствердження. Архітектурний образ української святині, який пов'язує національні традиції храмовбудівництва з сучасною архітектурою, новими будівельними матеріалами, має чітко виражений регіональний характер, слугує важливим виховним засобом для дітей та юнацтва. На конкретному прикладі церкви Успення Богородиці в селі Ситихові Львівської області висвітлено опис історії, архітектури та діяльності громади, а також роботи з молоддю та дітьми. Зроблено висновок, що ефективність духовного виховання підвищиться за умов розвитку краєзнавчого аспекту духовного виховання, виявлення можливостей виховного впливу засобів мистецтва, зокрема сакральної архітектури, у духовному вихованні молоді; інтеграції виховних впливів на засадах краєзнавчого підходу.

Ключові слова: *духовність, духовний розвиток, краєзнавство, національне виховання, сакральна архітектура, краєзнавчий підхід, інтеграція, виховні впливи.*

Iryna KOZLOVSKA,
orcid.org/0000-0002-8610-8594
Doctor of Pedagogical Sciences,
Leading Researcher
International Institute Education, Culture and Relations
with the Diaspora of Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) irinakozlovska476@gmail.com

Oksana CHORNOPIYSKA,
orcid.org/0000-0002-3468-1081
Candidate of Pedagogical Sciences,
Deputy Director for Educational Work
State Educational Institution "Higher Vocational School No. 8 of Strya"
(Lviv, Ukraine) vpu8@ukr.net

Ostap ZAYATS,
orcid.org/0000-0003-0026-2812
Master of Architecture
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) ostzayats24@gmail.com

SACRED ARCHITECTURE AS A MEANS OF THE SPIRITUAL DEVELOPMENT OF THE YOUNG GENERATION OF UKRAINE: A LOCAL EXPERIENCE APPROACH

Characteristics of the main topic. The modernization of education is connected with the need to raise the level of upbringing of young people, since the modern crisis has, first of all, a worldview, spiritual and ethical character. This can be implemented on the basis of new approaches that take into account the social functions of modern local history. Problem. Contradictions between the constant growth of requirements for the spiritual education of youth and traditional methods of spiritual education, the expediency of using the means of sacred art in the spiritual education of young people, and the lack of investigation of this problem in pedagogical science define the problem of theoretical substantiation and practical implementation of the education of young people on the basis of the local lore approach by means of sacred art. Goal. The purpose of the article is to substantiate the expediency of using a local history approach to the spiritual education of young people by means of sacred art. Generalized results. The pedagogical aspect of local studies is aimed at helping young people learn folk culture with their mind and heart, as well as honor and respect for their Motherland. Ukrainian pedagogy should focus on eternal values and correspond to the mentality of the Ukrainian people, their national character and worldview. National identity is expressed in the architecture of the Ukrainian church, which is important for the growth of the national consciousness of Ukrainians, the strengthening of patriotic sentiments, the completion of the formation of the Ukrainian nation, etc. Architects for a long time sought to reproduce in architectural images the mentality of the people, to raise their spirituality, the power of self-assertion. The architectural image of the Ukrainian shrine, which connects the national traditions of temple building with modern architecture, new building materials, has a clearly expressed regional character, and serves as an important educational tool for children and youth. A description of the history, architecture and activity of the community, as well as work with youth and children, is highlighted on the concrete example of the Church of the Assumption of the Virgin Mary in the village of Sytyhov, Lviv region. It is concluded that the effectiveness of spiritual education will increase under the conditions of the development of the local lore aspect of spiritual education, the identification of the possibilities of the educational influence of the means of art, in particular sacred architecture, in the spiritual education of young people; integration of educational influences on the basis of the local history approach.

Key words: spirituality, spiritual development, local history, national education, sacred architecture, local history approach, integration, educational influences.

Постановка проблеми. Стратегічним напрямом розвитку сучасного суспільства визначено активізацію духовного потенціалу особистості. Важливими завданнями реформування освіти є патріотичне та краєзнавче виховання молоді. Модернізація освіти пов'язана з необхідністю підвищення рівня вихованості молоді, оскільки сучасна криза має перш за все світо-

глядний, духовно-етичний характер. Це може бути реалізовано на основі нових підходів, які ураховують структуру краєзнавчих знань, соціальні функції сучасного краєзнавства, традиції, звичаї, історичний досвід українського народу щодо свого місця в суспільстві, що зумовлює важливість використання у виховному процесі засобів краєзнавства.

Водночас, різнобічність духовного виховання вимагає інтеграції виховних впливів засобів краєзнавства на формування особистості сучасної молоді. Це зумовлює низку суперечностей між необхідністю інтеграції виховних впливів та реальною їх роз'єднаністю в навчально-виховному процесі, постійним зростанням вимог до духовного виховання молоді і традиційними методами духовного виховання, доцільністю використання засобів краєзнавства у духовному вихованні молоді та недослідженістю цієї проблеми в педагогічній науці. Ці суперечності окреслюють проблему теоретичного обґрунтування та практичної реалізації виховання молоді засобами краєзнавства засобами сакрального мистецтва.

Сакральна дерев'яна архітектура України – вагома складова традиційної культури, у якій впродовж багатьох століть український народ будівельними і художніми засобами демонстрував і утверджував свої духовні цінності та високий мистецький талант. Вивчення народного храму-будівництва є вкрай потрібним для глибинного пізнання національних традицій, будівельної і мистецької культури народу, пошуку історичних джерел, дає можливість вирішити низку питань, пов'язаних з формуванням українського етносередовища та регіональних особливостей.

Педагогічний аспект краєзнавства спрямований на те, щоб молодь розумом і серцем засвоїла народну культуру, а також шанувати і поважати до своєї Батьківщини. Оскільки краєзнавство – це чітка система високоефективних ідей, принципів і методів, прийомів і форм педагогічної роботи, то особливе місце в цьому процесі займає краєзнавча виховна робота.

Аналіз досліджень. У психолого-педагогічній та спеціальній літературі досліджувалися проблеми сакрального мистецтва у духовно-моральному вихованні учнів (Москальова, Єрьоміна, 2019). Ці автори стверджують, що «сакральне мистецтво, на основі візуально-аудіальних образів, дозволяє переживати таємничу присутність надприродного, божественного. Такий стан формує зміни духовного світу людини, змінюються орієнтири, цілі тощо. Сакральне мистецтво впливає на емоції та почуття шляхом персоніфікації та органічного відображення у змісті своїх творів потойбічних сил, мистецького оформлення їх сприйняття» (с. 6).

Як зазначають дослідники, «визнання примату духовної основи в людині пояснює й виправдовує наявність аскетичного моменту в вихованні. Але навіть найсуворіше аскетичне життя може перетворитися на фанатизм, якщо немає любові, немає слідування християнським заповідям, які в основі

життя людини, ставлять порятунок її душі» (Козловський, Захар'яш, 2021).

Важливі наукові дослідження проведені Я. Тарасом щодо української сакральної дерев'яної архітектури (Тарас, 2006) та сакральної дерев'яної архітектури України Х–XXI століття (Тарас, 2015). Близькою проблематикою займався Александрович (2001), у працях якого висвітлено аспекти архітектури і будівництва в контексті історії української культури.

Особливе місце в нашому дослідженні займає праця Василя Лаби «Історія церковного життя в селі Ситихів» (Лаба, 2013), де ґрунтовно викладено історію та архітектурні аспекти церкви Успення Богородиці в селі Ситихіві Львівської області.

Низка наукових праць присвячена регіональній архітектурі, зокрема це Львівська архієпископія латинського обряду, її парафії, костели та каплиці у львівській області (Бучек, 2004), історико-архітектурні нариси церков Жовківщини (1998), Львівський археологічний вісник (1999), дерев'яні костели Львівщини першої половини ХХ століття (Мер'є, 2005), церкви України Перемиської єпархії Слободян (1998), словник географічний (Słownik geograficzny Królestwa Polskiego, 1902) та ін.

Водночас, проблема духовного виховання молоді засобами краєзнавства засобами сакральної архітектури не була об'єктом цілісного педагогічного дослідження.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання краєзнавчого підходу до духовного виховання дітей та молоді засобами сакральної архітектури.

Виклад основного матеріалу. Українська педагогіка повинна орієнтуватися на вічні цінності і відповідати ментальності українського народу, його національному характеру і світогляду. Протягом століть народ плекав усе краще, гідне людини, передавав від покоління до покоління. Народні традиції – це фундамент, на якому базуються міцні ідейні та моральні цінності людини. Тому кожен народ відтворює через систему народних традицій (культурно-історичних, релігійних, трудових, виховних, родинно-побутових) свою духовну культуру, свій характер і психологію, своє самобутнє обличчя, що вирізняє його з-поміж інших націй світу.

Повноцінний розвиток особистості передбачає цілеспрямовану діяльність людини, що охоплює низку складових. Насамперед це пізнання довкілля всіма можливими засобами, зокрема завдяки спілкуванню з навколишніми. Упродовж усього життя людина завдяки органам чуття та мислення вивчає довкілля, з низкою притаманних йому різноманіт-

них явищ, подій, процесій, живих істот, рослин, їх взаємозв'язку тощо. Пізнаючи ті чи інші предмети, у людини накопичується певна інформація про них. Сукупність такої інформації утворює знання, що є основним результатом пізнання.

Ключовим завданням розвитку духовної особистості постає доведення достовірної та об'єктивної інформації про навколишній світ. Лише морально-духовні засади, виховані змалечку, спроможні створити міцний фундамент для повноцінного формування та розвитку свідомого члена суспільства. З іншого боку, в житті кожної людини настає момент, коли вона бажає сама пересвідчитись у істинності положень, покладених в основу її буття. На цьому етапі на допомогу приходить наука як цілеспрямована діяльність для отримання знання, тобто достовірної інформації про явища та предмети пізнання. На основі інформації, яку людина постійно отримує, формується її особистість, тому морально-духовна складова є містком на шляху до гуманізації.

Українські архітектори завжди прагнули відтворити в архітектурних образах ментальність народу, підняти його духовність, силу самоствердження.

У 19 століття почався наступ на українську сакральну архітектуру з боку держав, які окупували українську етнічну територію. Австро-Угорщина заохочує до латинізації зовнішнього вигляду церков Галичини і Закарпаття, в Галичині не вдалося спотворити місцеві типи церков тому, що тут були сильні внутрішні чинники. Майже до кінця XIX ст. в Галичині будівництво дерев'яних церков здійснювалось під керівництвом народних майстрів, на кошти місцевих громад, меншу частину дерев'яних церков будували професійні архітектори. В підросійській Україні будівництво в українському стилі було припинено.

На межі 19 та 20 століть відбувається пошук нового образу сакральної споруди, згідно з вимогами часу. Він характеризується проявами народно-стильових моментів у сакральному мистецтві, збільшенням площі і висоти церков, утвердженням української народної стилістики та увагою професійних архітекторів до проектування хрещатого типу церкви, який дає змогу досягти гармонійної композиції об'ємів і максимального розміру головної бані (Тарас, 2004).

Після 70-літнього застою в сакральному будівництві України та знищення найкращих взірців церков, спричиненого марксистсько-ленінською ідеологією, розпочалося його відродження з одержанням Україною незалежності. Його особливістю було те, що воно відбувалося в умовах перерваної

тисячолітньої традиції сакрального будівництва та мистецтва. У 1990-ті рр. почалося інтенсивне церковне будівництво, яке ведеться сільськими громадами за архітектурними прототипами та за проектами професійних архітекторів.

Сьогодні йде пошук архітектурного образу української святині, стоїть завдання: як пов'язати національні традиції храмобудівництва з сучасною архітектурою, новими будівельними матеріалами, позбавитися від впливу колоніального храмобудівництва. Будівництво дерев'яних церков відбувається не в такому масштабі, як муроване, з багатьох причин не набуває такого розповсюдження, як останнє.

Основним завданням сучасних архітекторів є збереження етнічної ідентичності у нових архітектурних рішеннях, пошук з'єднуючої ланки між традицією сакральною та сучасною архітектурою – продовжити тисячолітню історію автентичного формотворення святині для Бога.

Українська сакральна дерев'яна архітектура ніколи не випадала із цивілізаційного та архітектурного розвитку Європи та світу. За тисячоліття свого існування на теренах України вона була в авангарді світового історичного процесу розвитку дерев'яної архітектури – доцільного використання дерева. Відрізняється від сакральної дерев'яної архітектури сусідів та світової архітектури тим, що на основі зрубної конструктивної системи відпрацювала в натурі скульптурний спосіб зведення основних об'ємів, верхів різних форм, знайшла власне рішення переходу від четверикового зрубу на восьмериковий та завершення його зрубним верхом, банею (Тарас, 2015).

Історія розвитку української сакральної дерев'яної архітектури показує її глибоку традиційність, що проявляється в консервативному дотриманні першо-взірців, самотності розуміння образу храму, свого розуміння філософсько-семантичної концепції святині для Бога, реалізовану в дереві.

Українські церкви не є лише архітектурним символом християнської традиції, але, значною мірою, ментальності, маркером національної ідентичності. Вони вплинули на формування всієї архітектури України, Українські дерев'яна церква є яскравим історичним феноменом, самостійним історичним явищем й головною складовою традиції, яка має цілісне архітектурне тло та регіональні особливості.

На наш погляд, одним з дійових і ціннісних варіантів формування духовності дітей та юнацтва засобами сакральної архітектури є краєзнавчий підхід.

Очевидно, що пізнання і поглиблення знань про знайому з дитинства церкву у рідному селі сприймається набагато глибше і емоційно, ніж загальні відомості про архітектурні споруди.

Протягом тридцяти років незалежності України церква Успення Богородиці в селі Ситихові

**Церква Успення Богородиці
с. Ситихів 1871 рік**

Фото 1

**Церква Успення Богородиці
село Ситихів 1938 рік**

Фото 2

**Церква Успення Богородиці
село Ситихів 2017 рік**

Фото 3

Львівської області була центром громадського та культурного життя. Невеличке село, де єдиним офіційним закладом є магазин, зосередило свої духовні потреби власне в околі Церкви. З її ініціативи та на її території відбуваються усі громадські заходи, святкування, відзначаються знаменні дати тощо. Церкву ледь не знесли за радянських часів і урятували її жителі, які добули підтвердження її давності (побудована в 1871 році) та архітектурної цінності (пам'ятка дерев'яної архітектури) (рис. 1).

Знайомство місцевої молоді з історією і архітектурними особливостями церкви Успення Богородиці як елемент краєзнавчої діяльності і виховання водночас і розширює знання юнацтва про сакральне мистецтво.

Найбільш вагомим у даному дослідженні є дослідження Василя Лаби (Лаба, 2013), з яких церковні особи, громадські діячі села черпали відомості про церкву.

Початки будівництва церкви Успення Богородиці припадають на середину 19 століття. Про цей період історії можемо отримати лише скупі зернятка інформації. Бракує церковних документів в архіві. Тому не можна з'ясувати, коли постала в селі перша християнська парафія, а тим паче перша церковна будівля (дім для молитви). Бо скільки їх змінилося за час існування села? Скільки разів вороги палили село, стільки ж разів могли горіти і церковні будівлі.

Церковна демографічна статистика показує, що в другій половині XIX ст. село почало стрімко розростатися після проведення австрійською владою осушення величезного болота-озера, що тягнулося аж до сусіднього села Дублян. Це й поставило на порядок денний потребу мати в селі свою церкву. І тому громада Ситихова зверталася до консисторії за дозволом збудувати в себе 1870 року

**Церква Успення Богородиці і пам'ятна плита
село Ситихів 2016 рік**

Фото 4

маленьку церковцю площею 3 квадратні сажні. Консисторія їх думку підтримала, але заявила, що церква має мати більшу площу. Отже, мали бути і більші витрати на її будівництво. Наступного року в Ситихові зусиллями трошки більше як 20 родин на ґрунті, купленому громадою в Миколи Хемича, була збудована церква Успення Богородиці (рис. 2).

Про сам процес будівництва церкви нагадує людям пам'ятна плита, поміщена в церкві. Громада, не маючи досить коштів, збирала їх у сусідніх місцевостях і визначніших жертводавців записала для згадування у молитвах за фундаторів церкви. Влітку 1892 року цісар пожертвував на прикрашення церкви в Ситихові. Тоді це було звиклим явищем, що цісар зі своїх власних коштів жертвував на добудову церков чи шкіл. Того року, як подано вище ситихівська церква була помальована. На парафіяльному обійсті була збудована цементована студня з дахом, 2 відрами та цементованим коритом (рис. 3).

В середині 1970-х років громада зробила в церкві ремонт та малювання. Тоді зробили хресну дорогу та відновили іконостас. Для розведення фарби люди збирали в селі яйця (додавалися білки). Того року була відновлена під церквою символічна могила, а кам'яна плита відкопана і повернута на місце.

На нову дзвіницю були придбані великий дзвін, відлитий у Н. Роздолі 27.4.1999 року майстром М.М. Бабієм.

Два менші дзвони були докуплені ще 1991 року у Нововолинську. У 2010 році при в'їзді в село зі сторони Підлісок була збудована О.П. Сторожиним на основі давнього хреста Свободи (1848 року) красива капличка. Працювали при цьому сільські хлопці.

На всіх стадіях суспільного розвитку основу народу завжди складають широкі верстви трудивників. В Україні це в більшості селяни-хлібороби, які виробили свою хліборобську мораль і свій менталітет. Саме вони зберігають усе цінне, вироблене тисячоліттями людським спілкуванням, збагачують його своїм життєвим досвідом, колективною мудрістю, закріплюють у вигляді моральних норм, звичаїв, традицій. В народних традиціях сконденсовано багатовіковий досвід моральних норм, принципів та поведінки українців. Тому ознайомлення з народними традиціями скорочує шлях молоді людини від отриманих моральних знань до моральної поведінки.

Із зміною певних суспільних формацій змінюються і деякі погляди народу на ті чи інші стосунки чи явища, проте такі вічні моральні категорії як гідність, працьовитість, чесність, порядність,

піклування батьків про дітей і дітей про батьків, любов до рідної землі, народні уявлення про щастя, красу, здоров'я залишаються незмінними в неписаному моральному кодексі простого трудивника. Визначальна риса справжньої людини – любов до рідної землі, патріотизм. Це зумовлює важливість використання у навчально-виховному процесі вищої школи такого чинника, як краєзнавство.

Краєзнавча робота дає можливість молоді засвоїти народну мораль, певні норми поведінки, етику й естетику побуту, культуру. Це забезпечує всебічне і глибоке засвоєння всього культурно-історичного шляху розвитку рідного народу. Розкриття навчального матеріалу в краєзнавчому аспекті створює сприятливі умови для виховання високоморальної особистості, повноправного і свідомого громадянина своєї країни.

На наш погляд, ефективність духовного виховання молоді підвищиться за таких умов: визначення компонентної структури духовного виховання молоді; виявлення можливостей виховного впливу засобів краєзнавства у духовному вихованні молоді; інтеграції виховних впливів краєзнавства.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про доцільність розроблення змісту та методик духовного виховання засобами сакральної архітектури на засадах виховних впливів краєзнавства. Українська педагогіка має орієнтуватися на вічні цінності і відповідати ментальності українського народу, його національному характеру і світогляду. Національна ідентичність виражена в архітектурі української церкви, що є важливим ростом національної свідомості українців, посилення патріотичних настроїв, завершенням формування української нації тощо. Архітектори протягом тривалого часу прагнули відтворити в архітектурних образах ментальність народу, підняти його духовність, силу самоствердження. Архітектурний образ української святині, який пов'язує національні традиції храмобудівництва з сучасною архітектурою, новими будівельними матеріалами, має чітко виражений регіональний характер, слугує важливим виховним засобом для дітей та юнацтва. Ефективність духовного виховання підвищиться за умов розвитку краєзнавчого аспекту, виявлення можливостей виховного впливу засобів мистецтва, зокрема сакральної архітектури, у духовному вихованні молоді; інтеграції виховних впливів на засадах краєзнавчого підходу.

До подальших напрямів дослідження відносимо розроблення концептуальних засад духовного виховання засобами сакрального мистецтва з використання можливостей краєзнавчого підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрович В. Архітектура і будівництво: Історія української культури : в 5 т. Київ : Наукова думка, 2001. Т. 2. *Українська культура XIII – перша половина XVII століття*. С. 256–275.
2. Бучек М. Львівська архієпископія латинського обряду. Ілюстрована розповідь. Т. 1. Парафії, костели та каплиці (Львівська обл.) Львів, 2004. С. 253–254.
3. Жовківщина. Історико-архітектурні нариси церкви. Т. 5. Жовква–Львів–Балтимор, 1998.
4. Козловський Ю.М., Захар'яш О.С. Духовний розвиток українського студентства у контексті християнського світогляду. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76, Т. 1. С. 174–178.
5. Лаба В. До використання цифрових технологій. Історія церковного життя в селі Ситихів. Львів, 2013.
6. Львівський археологічний вісник. Вип. 1. Львів, 1999.
7. Мер'є О. Дерев'яні костели Львівщини першої половини ХХ ст. *Вісник ін-ту Укрзахідпроектреставрація*. 2005. Ч. 15. С. 54–61.
8. Москальова Л. Ю., Єрміна Л. Є. Сакральне мистецтво у духовно-моральному вихованні учнів. Мелітополь, 2019. 73 с.
9. Слободян В. Церкви України. Перемиська єпархія. Львів, 1998. 864 с.
10. Тарас Я. Українська сакральна дерев'яна архітектура. Ілюстрований словник-довідник. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2006. 584 с.
11. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура України (X–XXI ст.). *Народознавчі зошити*. № 1 (121), 2015. С. 16–44.
12. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, wyd. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, J. Krzywickiego i W. Walewskiego, Warszawa 1880–1902, t. 1–15.

REFERENCES

1. Aleksandrovych V. Arkhitektura i budivnytstvo: Istoriia ukrainskoi kultu-ry : v 5 t. [Architecture and construction: History of Ukrainian culture: in 5 volumes]. Kyiv : Naukova dumka, 2001. T. 2. *Ukrainska kultura KhIII – persha polovyna XVII stolittia*. С. 256–275. [In Ukrainian]
2. Buchek M. Lvivska arkhietseziia latynskoho obriadu. Iliustrovana rozpovid. [Lviv Archdiocese of the Latin Rite. Illustrated story] T. 1. Parafii, kostely ta kaplytsi (Lvivska obl.) Lviv, 2004. S. 253–254. [In Ukrainian]
3. Zhovkivshchyna. Istoryko-arkhitekturni narisy tserkvy. [Historical and architectural sketches of the church]. T. 5. Zhovkva–Lviv–Baltymor, 1998. [In Ukrainian]
4. Kozlovskiy Yu.M., Zakhar'iash O.S. Dukhovnyi rozvytok ukrainskoho studentstva u konteksti khrystianskoho svitohliadu. [Spiritual development of Ukrainian students in the context of the Christian worldview]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2021. № 76, T. 1. S. 174–178 [In Ukrainian]
5. Laba V. Istoriia tserkovnoho zhyttia v seli Sytykhiv. [The history of church life in the village of Sytykhiv]. Lviv, 2013. [In Ukrainian]
6. Lvivskiy arkhieologichnyi visnyk. [Lviv Archaeological Bulletin]. Vyp.1. – Lviv, 1999. [In Ukrainian]
7. Merie O. Dereviani kostely Lvivshchyny pershoi polovyny XX st. [Wooden churches of the Lviv region of the first half of the 20th century]. *Visnyk in-tu Ukrzakhid-proektrestavratsiia*. 2005. Ch. 15. S. 54–61. [In Ukrainian]
8. Moskalova L. Yu., Yeromina L. Ye. Sakralne mystetstvo u dukhovno-moralnomu vykhovanni uchniv. [Sacred art in the students' spiritual and moral education] Melitopol, 2019. 73 s. [In Ukrainian]
9. Slobodian V. Tserkvy Ukrainy. Peremyska yeparkhiia. [Church of Ukraine. Przemyśl diocese]. Lviv, 1998. 864 s. [In Ukrainian]
10. Taras Ya. Ukrainska sakralna dereviana arkhitektura. Iliustrovanyi slovnyk-dovidnyk. [Ukrainian sacred wooden architecture. Illustrated dictionary-reference]. Lviv : Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy, 2006. 584 s. [In Ukrainian]
11. Taras Yaroslav Sakralna dereviana arkhitektura Ukrainy (X–XXI st.) [Sacred wooden architecture of Ukraine (X–XXI centuries)]. *Narodoznavchi zoshyty*. № 1 (121), 2015. S. 16–44. [In Ukrainian]
12. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, [Geographical dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic countries] wyd. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, J. Krzywickiego i W. Walewskiego, Warszawa 1880–1902, t. 1–15. [In Polish]